

ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ ΠΡΟΣΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΠΡΕΣΠΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΥΡΩΣΗ ΤΗΣ

Του Ευάγγελου Γριβάκου, Αντιστρατήγου ε.α – Νομικού

Από τη στιγμή που τυχόν η Συμφωνία των Πρεσπών κυρωθεί και από την Ελλάδα, θα αποτελέσει επίσημα τμήμα της διεθνούς εννόμου τάξεως, τιθεμένου σε ισχύ του γενικού κανόνα που διέπει τις διεθνείς συμβάσεις ότι «τα συμπεφωνημένα πρέπει να τηρούνται» (pacta sunt servanda). Εν τούτοις, η πιθανολογούμενη από τις δημοσκοπήσεις επόμενη κυβέρνηση που θα προκύψει από τις βουλευτικές εκλογές του 2019 - όποτε αυτές διεξαχθούν - έχει emphaticά δηλώσει δημόσια ότι, αναλαμβάνουσα την διακυβέρνηση της Χώρας, είναι πολύ πιθανόν να καταγγείλει διεθνώς την Συμφωνία, με σκοπό την ακύρωση ή την μετατροπή της.

Το θέμα, ωστόσο, δεν είναι τόσο απλό όσο διατυμπανίζεται. Από το **άρθρο 20** της Συμφωνίας γίνεται φανερή η βούληση και η δέσμευση των δύο κρατών να εξασφαλίσουν τις διατάξεις της **αμετάκλητες** και να μην κάνουν προβλέψεις για την λήξη της Συμφωνίας αλλά να διατηρήσουν την ισχύ της επί **αόριστο χρόνο**. Όσον αφορά την πιθανότητα **καταγγελίας** - ως ρητής κοινοποίησης του ενός Μέρους προς το άλλο περί αποδέσμευσής του από τον συμβατικό δεσμό - στο corpus της Συμφωνίας των Πρεσπών ουδέν αναφέρεται. Στη περίπτωση αυτή έχει εφαρμογή το **άρθρο 56** της Σύμβασης της Βιέννης που ορίζει ρητά ότι «*συνθήκη μη περιέχουσα διάταξιν αφορώσα εις την λήξιν και μη προβλέπουσα την καταγγελία ή την αποχώρησιν εκ ταύτης, δεν δύναται να καταγγελθῆι ή να λυθῆι δι' αποχωρήσεως*». Περαιτέρω το ίδιο άρθρο εισάγει **δύο**

εξαιρέσεις. Κατά την πρώτη, επιτρέπεται η καταγγελία ή η αποχώρηση εφόσον αποδεικνύεται ότι τα συμβαλλόμενα Μέρη είχαν την **πρόθεση** να δεχθούν την δυνατότητα καταγγελίας της συνθήκης ή αποχωρήσεως εξ αυτής. Στο σημείο αυτό γίνεται η εξής σημαντική παρατήρηση: Ελέχθη ανωτέρω ότι οι διατάξεις της Συμφωνίας των Πρεσπών με βάση το άρθρο 20 αυτής, χαρακτηρίζονται ως αμετάκλητες. Πέραν αυτού, το ίδιο άρθρο, περιβάλλει με ιδιαίτερο τυπικό κύρος τις επίμαχες διατάξεις των παραγράφων **1(3) και 1(4)** της Συμφωνίας, (δηλαδή περί το όνομα «Βόρεια Μακεδονία», την υπηκοότητα ως «μακεδονική»/ πολίτης της Βόρειας Μακεδονίας» και την αναγνώριση της «μακεδονικής «γλώσσας) και τις επιβάλλει ως **αυστηρά μη τροποποιούμενες.** Αφού, λοιπόν, τα Μέρη όρισαν το μη τροποποιήσιμο των συγκεκριμένων παραγράφων, ερμηνευτικά τεκμαίρεται (argumentum ex contrario) ότι αληθινή βούλησή τους ήταν **να μην αποκλείουν τις δυνατότητες καταγγελίας των υπολοίπων διατάξεων της Σύμβασης, παρά το γεγονός ότι δεν αναφέρθηκαν ρητά σε αυτό. Υπό αυτήν την έννοια φαίνεται θεμιτή τυχόν καταγγελία της Συμφωνίας εκ μέρους της Ελλάδος.**

Σε κάθε περίπτωση, η καταγγελία προβλέπεται να ισχύσει σε 12 μήνες αφότου το ένα από τα δύο συμβαλλόμενα κράτη γνωστοποιήσει στο άλλο την σχετική πρόθεσή του. Αν στην πράξη και τα δύο κράτη συμφωνήσουν από κοινού, το Διεθνές Δίκαιο τους δίνει την δυνατότητα **να αλλάξουν το σύνολο της Συμφωνίας με μεταγενέστερη Συμφωνία,** μη αποκλειόμενων και των παραγράφων 1(3) και 1(4). Είναι, όμως, προφανές ότι, έστω και αν η Ελλάδα επιδιώξει μια τέτοια συνεννόηση, τα Σκόπια δεν πρόκειται ποτέ να συγκατατεθούν. Άλλωστε, γιατί να το κάμουν, αφού με την Συμφωνία των Πρεσπών εξασφάλισαν περισσότερα απ' όσα επί πολλά χρόνια επεδίωκαν και μάλιστα με ελληνικές «σφραγίδες»;

Δεύτερη εξαίρεση από την αδυναμία καταγγελίας μιας συνθήκης ή αποχώρησης από αυτήν λόγω απουσίας σχετικής διάταξης, δημιουργείται όταν το αντίστοιχο δικαίωμα συνάγεται από **τη φύση της συνθήκης.** Στο Διεθνές Δίκαιο αναφέρονται μεν οι κατηγορίες των συνθηκών που δικαιολογούν την καταγγελία, αλλά δεν προκύπτει με σαφήνεια ότι η Συμφωνία των Πρεσπών υπάγεται σε κάποια από τις κατηγορίες αυτές. Συνεπώς από την δεύτερη εξαίρεση αποκλείεται η δυνατότητα καταγγελίας.

Η Σύμβαση της Βιέννης 1969 επιτρέπει την **ακύρωση** μιας Συμφωνίας εφόσον το ενδιαφερόμενο Μέρος επικαλείται, κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων και τον χρόνο υπογραφής αυτής, παραβιάσεις αρμοδιότητας συνομολόγησης της Συμφωνίας, πλάνη, απάτη, απειλή, δωροδοκία αντιπροσώπου, εξαναγκασμό του κράτους με απειλή ή χρήση βίας και παράβαση κανόνα αναγκαστικού δικαίου. (άρθρα 46-53). Δεδομένου, όμως, ότι για την συγκεκριμένη Συμφωνία, ουδείς εκ των ως άνω παραγόντων – **τουλάχιστον φαινομενικά** – δεν είναι δυνατόν να αποδειχθεί και προβληθεί, **κάθε μεταγενέστερη (μετά την κύρωση από την Ελλάδα) προσπάθεια προσβολής της Συμφωνίας ως άκυρης, θεωρητικά μηδενίζεται.**

Πρόβλεψη **ακύρωσης** της Συμφωνίας **μετά** την κύρωσή της δημιουργεί το **άρθρο 62** της Σύμβασης της Βιέννης του 1969 «περί του Δικαίου των Διεθνών Συμβάσεων» που δε-

σμεύει την Ελλάδα από το 1974 και την ΠΓΔΜ από το 1999, με τη ρήτρα «της απρόβλεπτης μεταβολής των περιστάσεων», γνωστή και ως ρήτρα «*rebus sic stantibus*». Κατ' αυτήν, η ακύρωση μπορεί να επέλθει εφόσον μια ή περισσότερες από τις θεμελιώδεις διατάξεις της Συμφωνίας που οδήγησαν τα κράτη Ελλάδος και Σκοπίων στην σύναψή της, μεταβληθεί σε τέτοιο βαθμό ώστε να τροποποιεί ριζικά το περιεχόμενο της συμβατικής υποχρέωσης και η μεταβολή αυτή να μην ήταν δυνατόν να προβλεφθεί κατά τη σύναψη της Συνθήκης. Σε υποθέσεις που εισήχθησαν σε αυτό, το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης αποφάνθηκε ότι «η μεταβολή των συνθηκών πρέπει να έχει αυξήσει το βάρος των υποχρεώσεων που ένα κράτος πρέπει να εκτελέσει σε τέτοιο σημείο ώστε να καθιστά την εφαρμογή ουσιαστικά διαφορετική από την υποχρέωση που ανέλαβε αρχικά». Κατά μια επιστημονική αντίληψη αποδεκτή από ομάδα συγγραφέων, στις συνθήκες που συνήφθησαν χωρίς προσδιορισμό χρονικής διάρκειας ισχύος (όπως η Συμφωνία των Πρεσπών), η ρήτρα *rebus sic stantibus* υφίσταται αυτοδικαίως ως σιωπηρή ρήτρα και, σε περίπτωση της εκ των υστέρων μεταβολής των υφισταμένων περιστατικών στις μεταξύ των Μερών σχέσεις, προκαλεί, σύμφωνα με το άρθρο 62, «την κατάργηση της συμβατικής σχέσεως και παρέχει την δυνατότητα προσωρινής αναστολής της». Το δικαστήριο, εφόσον κρίνει ότι οι καθορισμένες προϋποθέσεις συντρέχουν σωρευτικά, επιτρέπει την έναρξη των συζητήσεων μεταξύ των συμβαλλομένων Μερών και, πάντοτε κατά το άρθρο 62, εφόσον ένα Μέρος δεν ανταποκρίνεται στο αίτημα για ορισμένη διαδικασία επιλύσεως της διαφοράς, τότε το έτερο (και ενδιαφερόμενο) Μέρος δικαιούται να θεωρήσει ότι λύεται η συμβατική σχέση.

Μια άλλη δυνατότητα για την επίτευξη λήξης ή αναστολής (μερικής ή ολικής) της Συμφωνίας των Πρεσπών μετά την κύρωσή της προβλέπεται από την παράγραφο 3 του άρθρου 60 της Σύμβασης της Βιέννης 1969 όταν το δεύτερο Μέρος (εν προκειμένω η ΠΓΔΜ) παραβιάσει διατάξεις ουσιώδεις για την πραγματοποίηση του αντικειμένου και του σκοπού της Συμφωνίας και ικανές να μεταβάλλουν ριζικά τις θέσεις των συμβαλλομένων. Πρόκειται για την «ένσταση της μη εκπληρώσεως της παροχής» (*non adimpleti contractus*). Τέτοιες παραβιάσεις ήδη παρουσιάζει το δεύτερο Μέρος και είναι απολύτως βέβαιο ότι θα συνεχίσει να τις πράττει και μετά την τυχόν κύρωση της Συμφωνίας από την Ελλάδα. Ως απτά παραδείγματα αναφέρονται η ευρεία χρήση του ονόματος «Μακεδονία» - αντί του συμφωνηθέντος «Βόρειος Μακεδονία» -, η διεκδικούμενη «μακεδονική» εθνότητα κυρίως με παρερμηνείες του περιεχόμενου στην Συμφωνία όρου «nationality», οι ισχυρισμοί περί την ψευδο-μακεδονική γλώσσα, ο σφετερισμός και οι στρεβλώσεις της αρχαίας Ιστορίας της μοναδικής και Ελληνικής Μακεδονίας κλπ.

Με δεδομένο ότι τυχόν καταγγελία της Συμφωνίας των Πρεσπών δεν απαλλάσσει την Ελλάδα από την αναγνώριση της «μακεδονικής γλώσσας» και της «μακεδονικής εθνότητας» επ' ωφελεία των Σκοπίων και ότι τα δύο κράτη θα εξακολουθήσουν να δεσμεύονται από τις σχετικές διατάξεις της Συμφωνίας όπως εκείνες του άρθρου 7, εξάγεται το συμπέρασμα ότι η ένσταση *non adimpleti contractus*, αποβλέπουσα, ως προαναφέρθηκε, στην ριζικότερη προσβολή της Συμφωνίας δια της λύσεως ή αναστολής, παρέχει μεγαλύτερες εγγυήσεις επιτυχίας, αρκεί η Ελλάδα να κοινοποιήσει αμελλητί και με την διαδικασία του άρθρου 65 της Σύμβασης της Βιέννης προς την ΠΓΔΜ τις συγκεκριμένες και ουσιώδεις παραβιάσεις στις οποίες η τελευταία έχει προβεί,

ώστε, στη συνέχεια, να νομιμοποιηθεί στην στήριξη του σχετικού Αιτήματος ενώπιον του Δικαστηρίου. Τέτοια Πράξη, όμως, απαιτεί σθεναρή πολιτική βούληση την οποίαν η Ελλάδα, τουλάχιστο με τα σημερινά δεδομένα και την ενδοτική στάση που επιδεικνύει, δεν φαίνεται να την έχει.

Η Συμφωνία των Πρεσπών αποτελεί συνέχεια και ολοκλήρωση της Ενδιάμεσης Συμφωνίας του 1995, επιδιώκουσα να επιλύσει μια διεθνή διαφορά, όπως την ορίζουν τα ψηφίσματα 817 και 845 του Συμβουλίου Ασφαλείας. Για τον λόγο αυτόν, άλλωστε, την συνυπέγραψε ως μάρτυρας ο εκπρόσωπος του ΟΗΕ Μάθιου Νίμιτς. Σε περίπτωση κύρωσής της από την Ελλάδα, λήγει η Ενδιάμεση Συμφωνία και αυτομάτως παύει η εκκρεμότητα περί το όνομα της γείτονος Χώρας. Το αρμόδιο Διεθνές Όργανο που κανονικά θα πρέπει να αποφασίσει ότι έληξε η διεθνής διαφορά είναι, με πιθανή επιφύλαξη της ρωσικής στάσεως, το Συμβούλιο Ασφαλείας, οπότε τα Σκόπια εις το εξής υποχρεούνται να χρησιμοποιούν το όνομα «Βόρειος Μακεδονία».

Σε περίπτωση, όμως, «απαλλαγής», για οποιαδήποτε αιτία, των Σκοπίων από την Συμφωνία των Πρεσπών, θα λήξει αντιστοίχως το δικαίωμα και η υποχρέωσή τους να χρησιμοποιούν το συγκεκριμένο όνομα (Βόρειος Μακεδονία) και, επί πλέον, θα απωλέσουν το κεκτημένο του σημερινού προσωρινού ονόματος (πΓΔΜ), λόγω ακύρωσης της Ενδιάμεσης Συμφωνίας. Προφανώς αυτή η εξέλιξη είναι ασύμφορη για την Ελλάδα. Διότι τα Σκόπια, στο επόμενο βήμα τους, θα προχωρήσουν σε **νέα συνταγματική αλλαγή** και θα επιστρέψουν στο παλιό και πλέον ανεπιθύμητο για τους Έλληνες όνομα «Δημοκρατία της Μακεδονίας», ενημερώνοντας συγχρόνως με μια απλή Ανακοίνωση τους Διεθνείς Οργανισμούς. «Ούτως εχόντων των πραγμάτων», δημιουργείται κίνδυνος, όπως οι συνέπειες απεμπλοκής από την Συμφωνία των Πρεσπών να αποδειχθούν περισσότερο επιζήμιες για την Χώρα μας σε σχέση με εκείνες που θα προκύψουν μετά την τυχόν επικύρωση και εφαρμογή της. Δυστυχώς έτσι προέβλεψαν οι «διανοητές» της Συμφωνίας, που δεν είναι ούτε οι Έλληνες ούτε οι Σκοπιανοί. «Μπρος βαθύ και πίσω ρέμα», όπως λέει και μια ελληνική παροιμία.

Συμπερασματικά, η προσβολή της Συμφωνίας των Πρεσπών από πλευράς Διεθνούς Δικαίου μετά την κύρωσή της από τα συμβαλλόμενα Μέρη, είναι μια δύσκολη, χρονοβόρα και με πολύ αμφίβολα αποτελέσματα υπόθεση, δεδομένης και της μέχρι σήμερα αρνητικής (αν όχι παράνομης) στάσεως της Διεθνούς Κοινότητας ως προς τα εθνικά μας κεκτημένα. Για τους λόγους αυτούς και για πολλούς άλλους μη αναγραφόμενους στο παρόν άρθρο καταδεικνύεται ότι, αναφορικά με το σκοπιανό θέμα όπως έχει διαμορφωθεί επί των ημερών μας και προκειμένου να αποφευχθούν περαιτέρω νέες εθνικές συμφορές, η πλέον συμφέρουσα για την Πατρίδα μας λύση είναι μια και μοναδική: **Η άρνηση κύρωσης από την Ελλάδα της Συνθήκης των Πρεσπών και, αν απαιτηθεί, η επανάληψη της διαδικασίας για μια νέα Συνθήκη αλλά με γνώμονα το πραγματικό εθνικό συμφέρον και με σεβασμό στη λαϊκή βούληση, την Ελληνική Ιστορία, την ίδια τη Μακεδονία και τους θυσιαστικούς υπέρ αυτής προγονικούς αγώνες.**